

der ikke kan fremkomme endelig gyldigt, uden gennem selve Kirkeforsætningen; hvad der stier før, er kun forberedende Skridt, som endog saa, naar de skulle gaa videre og fortsættes, kunne trænge til, i det Ringeste ad Administrationens Vej, at bringes i en klarere og bestemtere Skikkelse. Naar Landemoderne have holdt saa stærkt paa Menighedsraadene som et Udgangspunkt, saa vil jeg ogsaa her sige, at Landemoderne i mine Tanker have miskendt, at for en Kirkeforsætning kan bygges paa disse Menighedsraad, maa deres Form og Begreb være bestemt fastsat. Jeg siger altsaa, at der har været en Mangel paa Klarhed, som efterhaanden maa komme tilveie; men jeg troer, at der skal gives Tid til, at denne Klarhed kan komme frem, og at man ikke skal for stærkt bebrejde dem, der have deeltaget i Forhandlingerne, at den ikke paa eengang er kommen tilstede; thi der laa ved Siden deraf en alvorlig Følelse af Sagens Betænkelighed, en Følelse, der maatte hvile med en ganske anden Vægt paa de Geistlige, end den hviler paa Enhver af os. Jeg troer, at det hører just til den svage kirkelige Tilstand, der finder Sted, at vi, forsaavidt vi virkelig føle os som Medlemmer af Kirken — Mange af os have maaskee haft en stor Lyvel, om de ere det — ikke føle det med det Liv, at vi have en klar Bevidsthed om, hvad det er, at tage Beslutning om Kirkeforsætningsagen, og vi vide i alt Fald, at vi have meget ringe Erfaring i denne Henseende. Jeg troer derfor ogsaa, at den Misforstaaelse, der kan have fundet Sted ved de Forsamlinger, der ere afholdte, kunde være afhjulpen, uden at jeg dog troer, at Hovedstemningen endda vilde have været forandret. Jeg troer, at man meget gjerne kan forudsætte, at Geistligheden havde saa stærkt følt Ansvar for den hele nye Skabeling, at den havde sagt, at den maatte betænke sig endnu mere. Men, hvørom Altinger, saa har den Maade, hvorpaa Sagen er opfattet — opfattet, siger jeg udtrykkeligt, fra Geistlighedens Side, og uimod sagt fra andre Sider, — denne Maade har, foruden at den har berøvet os Tilliden til, at Geistligheden med fuld Fortrøstning gik ind paa Sagen og ret kraftigt og tvært vilde føre den ind i Livet, haft en anden meget beklagelig Følge. Vi

savne ved dette Arbejdes Udførelse en Medhjælp, som vi ikke kunne erstatte, en Medhjælp fra de Mænd, der, uden at deeltage meget i de politiske Forhandlinger og den almindelige Lovgivning, have en virkelig Erfaring i de kirkelige Forhold, ved at leve i Menighederne som Lærere eller som Kirken hengivne Menighedsmedlemmer. Derved er der paatrykt det Lovudkast, som nu foreligger, det Segl, som det ikke burde have. Men, saalænge det var Forslag, saa, uagtet der var en heel Mængde mere kirkelig Erfaring samlet i Commissionen, end der her kan være, havde det dog den Charakter, at det skulde modtage endnu en Bearbejdelse just igjennem den kirkelige Erfaring hos alle Medlemmer og hos de Medlemmer af Menighederne, der sølte sig kaldede til at træde op, og fra dette Standpunkt, som Menighedsmedlemmer, ikke som Rigsdagsmedlemmer, at give deres Bidrag til det hele Spørgsmaals Løsning. Man kunde gjerne gaae ud fra dette Forslag; men det maatte komme tilbage enten i det væsentlige uforandret med Bekræftelse deraf, eller snarere meget stærkt bearbejdet, idet de, der saae Sagen i Nærheden, de enkelte sjerre og fraliggende, adspredte Menigheder, kunde sige os meget om, hvad vi havde anset for passende og rigtigt, men som de ikke havde erkendt var passende og rigtigt. Jeg siger derfor, at Lovforslag om kirkelige Sager ikke ved nedsatte Udvalg kunne skabes. Jeg har selv været Medlem af Udvalget og har efter Gode deeltaget i Bearbejdelsen af Lovforslaget, men det savner Garantier for at være bygget paa tilstrækkelig Kundskab om de kirkelige Forhold, saaledes som de virkelig ere rundt omkring i Landet, og saaledes, som de opfattes af dem, der væsentlig betragte dem fra et kirkeligt Standpunkt og med kirkelig Interesse; og, naar Sagen forholder sig saaledes, saa troer jeg, at man skal vogte sig, saa er det, der kan gøres, at lade Vedkommende mærke og erkende, at Sagens Afgjørelse ikke blot maa berøve hos dem paa en Følelse af Bæmselighed og Betænkelighed, men at de ogsaa skulde indse og føle deres Dine langt mere end hidtil paa, hvad der fra Kirkens Side først og fremmest, men dernæst ogsaa fra Statens Side kræver Sa-